

TALABALARNING KASBIY ETNO-MADANIY KOMPETENTLIGIN RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI (AMALIY BEZAK SAN'ATI MISOLIDA)

Gubenova Gozsal Turganbayevna

Ajiniyoz nomidagi Nukus Davlat Pedagogika Instituti

1-kurs mustaqil tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10427614>

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'quvchilarda etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish mexanizmlari va strategiyalari hamda tasviriy san'ati madaniy tushunish va qadrlashni rivojlantirish vositalari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar. Etno-madaniy, kompetentsiya, empatiya, visual, inklyuziv, stereotip.

“Ta’lim va tarbiyani rivojlantirish, sog’lom turmush tarzini qaror toptirish, ilmfan va innovatsiyalarni taraqqiy ettirish milliy g’oyamizning asosiy ustunlari bo’lib xizmat qilishi lozim.”¹

O‘zbekiston Respublikasining prezidenti Shavkat Mirziyoyev o‘zlarining Konstitutsiyamizning 24 yilligiga bag‘ishlangan ma’ruzalarida “Farzandlarimiz uchun zarur sharoitlar yaratish, yangi-yangi ta’lim-tarbiya, madaniyat, san’at va sport maskanlarini barpo etish, yosh oilalar uchun uy-joylar qurish, yoshlarni ish bilan ta’minlash, ularni tadbirkorlik sohasiga keng jalb etish bo’yicha boshlagan ishlarimizni yangi, yuksak bosqichga”² ko’tarish zarurligini aytib o’tadilar.

Talabalar o'rtasida etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish uyg'un va inklyuziv jamiyatni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bizning dunyomiz tobora o'zaro bog'langan va xilma-xil bo'lib borayotganligi sababli, odamlar madaniy farqlarni boshqarish, samarali muloqot qilish va xilma-xillikni qabul qilish uchun zarur ko'nikmalarga ega bo'lishlari juda muhimdir. Etno-madaniy kompetentsiyani ta'lim o'quv dasturlariga integratsiyalash va amaliy seminarlar va madaniy almashinuvlarni amalga oshirish orqali o'qituvchilar talabalarga turli xillikni qabul qilish va nishonlashga qodir bo'lgan madaniy jihatdan sezgir shaxslar bo'lish imkoniyatini berishi mumkin.

Etno-madaniy kompetentsiya - bu turli xil madaniyatlarga mansub shaxslar bilan hurmatli va samarali tarzda navigatsiya qilish va muloqot qilish qobiliyatini anglatadi. Bu ochiq fikrli, turli madaniyatlar haqida bilimdon va madaniyatlararo muloqotda malakali bo'lishni o'z ichiga oladi. O'zaro bog'liqlik kuchayib borayotgan hozirgi dunyoda o'quvchilar uchun etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu ularni turli ish joylarida, hamjamiyatlarda va global sharoitlarda rivojlanishga tayyorlaydi. Turli madaniyatlarni tushunish, empatiya va qadrlashni rivojlantirish orqali talabalar mustahkam munosabatlar o'rnatishlari, ijtimoiy totuvlikka hissa qo'shishlari va global fuqaroga aylanishlari mumkin. Etno-madaniy kompetentsiya jamiyatlarda ijtimoiy birdamlikni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Bu turli madaniy guruhlar o'rtasidagi tafovutlarni bartaraf etishga yordam beradi, noto'g'ri qarashlarni, kamsitishlarni va tushunmovchiliklarni kamaytiradi. Inklyuzivlikni va turli nuqtai nazarlarni hurmat qilishni rag'batlantirish orqali etno-madaniy kompetentsiya yanada uyg'un va yaxlit jamiyatga hissa qo'shadi. Ko'p madaniyatli muhitda etno-madaniy

¹ Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekistonda erkin va farovon yashaylik! –T.: TASVIR nashryot uyi, 2021, -10 b

² O‘zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi «Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash — yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi» mavzusidagi ma’ruzasi. //Xalq so’zi, 2016-yil, 8-dekabr.

kompetentsiya jamoalarni bir-biriga bog'lab turadigan yelim bo'lib xizmat qiladi. Bu odamlarga madaniy xilma-xillikni qadrlash va nishonlash va madaniy to'qnashuvlardan qochish imkonini beradi. Kuchli etno-madaniy kompetentsiyaga ega bo'lish odamlarga madaniy tafovutlar orasidan o'tishga yordam beradi, o'zaro hurmatni rag'batlantiradi va turli kelib chiqishi bo'lgan odamlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytiradi.

Amaliy tasviriy san'at etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish uchun o'ziga xos platforma yaratadi. San'at til to'siqlaridan oshib, odamlarga madaniy tajriba va istiqbollarni vizual tarzda ifodalash va izohlash imkonini beradi. Tasviriy san'at bilan shug'ullanish orqali talabalar turli madaniyatlarni o'rganishlari, stereotiplarga qarshi turishlari va madaniy nuanslarni chuqurroq tushunishlari mumkin. Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarning madaniy ongini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu ularni turli xil badiiy an'analar, madaniy ramziylik va estetik qadriyatlar bilan tanishtiradi. Turli madaniyatlarning san'atini yaratish va tahlil qilish orqali talabalar inson ifodasining boy gobelenlari haqida tushunchaga ega bo'ladilar, turli badiiy an'analarga hurmatni rivojlantiradilar va global madaniyatlar haqida kengroq tushunchaga ega bo'lishadi. Etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish madaniyatlararo muloqotning samarali usullarini talab qiladi. Muloqotni rag'batlantirish, faol tinglash va ta'lim muassasalarida madaniyatlararo tushunishni rag'batlantirish talabalarga turli madaniyatlarga mansub shaxslar bilan mazmunli aloqalarni o'rnatishga yordam beradi. Bundan tashqari, madaniy almashinuv dasturlari va madaniyatlararo seminarlar tashkil etish talabalarga turli nuqtai nazarlar bilan shug'ullanish va madaniy farqlarni boshqarishda amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish imkoniyatini beradi. Empatiya va madaniy sezgirlik etno-madaniy kompetentsiyaning muhim jihatlaridir. O'qituvchilar o'quv dasturiga ko'p madaniyatli adabiyotlar, filmlar va amaliy tadqiqotlarni kiritish orqali ushbu fazilatlarini targ'ib qilishlari mumkin. Talabalarni boshqalarning o'rniga kirishga va dunyoga turli nuqtai nazardan qarashga undash orqali ular turli madaniyatlarga nisbatan hamdardlik, hurmat va chuqurroq hurmatni rivojlantirishlari mumkin. Bundan tashqari, tarbiyalash Madaniy sezgirlikni oshirishda barcha talabalarning ovozi eshitiladigan va hurmat qilinadigan inklyuziv va qo'llab-quvvatlovchi sinf muhiti muhim ahamiyatga ega.

Badiiy ta'lim turli madaniyatlarni chuqurroq tushunish va qadrlashni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. San'at ta'limi o'quv dasturlariga etno-madaniy kompetentsiyani kiritish orqali biz o'quvchilarga xilma-xillikni qabul qilish va madaniy aql-zakovatini rivojlantirish imkoniyatini berishimiz mumkin. San'at ta'limida etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish uchun madaniyatni tushunish va qadrlashga qaratilgan aniq o'quv maqsadlarini birlashtirish juda muhimdir. Ushbu maqsadlar o'quvchilarni turli etnik kelib chiqishining turli xil san'at shakllari, uslublari va usullarini o'rganishga undashi kerak. Shunday qilib, talabalar kengroq dunyoqarashga ega bo'lishlari va turli madaniy ifodalarga nisbatan empatiyani rivojlantirishlari mumkin.

Inklyuziv san'at ta'limi dasturlarini ishlab chiqish keng ko'lamli madaniy tajribalarni o'z ichiga olgan puxta yondashuvni talab qiladi. Xilma-xillikni aks ettiruvchi o'quv dasturini yaratish uchun turli etnik millatlarga mansub san'at turlari va rassomlarni kiritish juda muhimdir. Bundan tashqari, turli madaniyatlarning badiiy merosini ta'kidlaydigan kitoblar, hujjatli filmlar va onlayn platformalar kabi resurslarni taqdim etish talabalarning o'rganish tajribasini boyitishi mumkin. Amaliy seminarlar va madaniy almashinuvlar talabalarning etno-madaniy kompetentsiyasini oshirish uchun kuchli o'quv quroli bo'lib xizmat qiladi. Ushbu tajribalar turli

xil madaniy amaliyotlar va an'analar bilan to'g'ridan-to'g'ri ishtirok etish va o'zaro ta'sir o'tkazish imkoniyatini beradi.

Turli madaniyatlarga mansub talabalarni birlashtirgan hamkorlikdagi seminarlarni tashkil etish madaniy almashinuvni rivojlantirishning samarali usuli bo'lishi mumkin. Ushbu seminarlar orqali talabalar bir-biridan o'rganishlari, o'zlarining noyob badiiy istiqbollari bilan o'rtoqlashishlari va madaniy xilma-xillikni nishonlaydigan loyihalarda hamkorlik qilishlari mumkin. Talabalarni sinfdan tashqari madaniy tadbirlar va tajribalarga jalb qilish etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish uchun juda muhimdir. Muzeylarga sayohatlar, badiiy ko'rgazmalar va madaniy tadbirlar talabalarga turli xil san'at turlari va madaniy amaliyotlar bilan bevosita tanishish imkonini beradi. Talabalarni festivallar yoki jamoat bayramlari kabi ko'p madaniyatli tadbirlarda ishtirok etishga undash ularning turli madaniyatlar haqidagi tushunchalarini kengaytirishi mumkin.

Etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish mexanizmlari samaradorligini ta'minlash uchun ishonchli baholash strategiyalarini amalga oshirish zarur.

Baholash strategiyalari talabalarining etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirishdagi yutuqlarini o'lchash uchun ishlab chiqilishi kerak. Bu ularning turli xil madaniy san'at shakllari haqidagi bilimlari va tushunchalarini, madaniy ramzlarni tahlil qilish va talqin qilish qobiliyatini va madaniy xilma-xillikni aks ettiruvchi san'at asarlarini yaratish qobiliyatini baholashni o'z ichiga olishi mumkin. Talabalar taraqqiyotini muntazam nazorat qilish va takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega. Talabalar va o'qituvchilarning fikr-mulohazalarini tahlil qilib, maktablar ushbu mexanizmlarning umumiy samaradorligini oshirish uchun o'quv rejasi, o'qitish usullari va resurslariga zarur tuzatishlar kiritishlari mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, talabalar ta'limida etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish yanada inklyuziv va madaniy jihatdan xabardor jamiyatni yaratish uchun muhim ahamiyatga ega. Tasviriy san'at, madaniyatlararo muloqot usullari va amaliy mashg'ulotlar kabi strategiyalarni o'z ichiga olgan holda, o'qituvchilar o'quvchilarni xilma-xillikda harakat qilish va madaniy tushunishni rivojlantirish uchun zarur vositalar bilan ta'minlashi mumkin. Etno-madaniy kompetentsiyani tarbiyalash orqali biz talabalarga empatik va madaniy jihatdan sezgir shaxslar bo'lish imkoniyatini berishimiz mumkin. jamoalar. Doimiy baholash va takomillashtirish orqali biz etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirish mexanizmlari samarali va talabalar uchun foydali bo'lishini ta'minlashimiz mumkin. Oxir oqibat, etno-madaniy kompetentsiyani rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berish orqali biz madaniyatlar o'rtasida ko'prik o'rnatishimiz, ijtimoiy hamjihatlikni rag'batlantirishimiz va yanada inklyuziv kelajakka yo'l ochishimiz mumkin.

References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik! –T.: TASVIR nashryot uyi, 2021, -10 b
2. O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi «Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash — yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi» mavzusidagi ma'ruzasi. //Xalq so'zi, 2016-yil, 8-dekabr.

3. Sulaymonov A. Sharq miniatyura san'ati. –Toshkent. 2005 yil.
4. Bulatov S.S., A. Dadashev. Naqsh alifbosi. – Toshkent, 2005.
5. Amaliy san'at qisqacha lug'ati. – Toshkent: Qomuslar bosh tahririyati, 1992.
6. Sulaymonov A., Abdullayev N. Tasviriy san'at. 7-sinf o'quvchilari uchun o'quv qo'llanma. –Toshkent, 2002.

INNOVATIVE
ACADEMY